

Відгук

**офіційного опонента, кандидата юридичних наук, доцента
Петровської Ірини Ігорівни на дисертаційну роботу Мединської Анжели
Володимирівни «Адміністративно-правовий статус нотаріуса в Україні та
у зарубіжних країнах», подану на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 - адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право**

Актуальність обраної теми дисертації. Актуальність дослідження правового статусу нотаріуса у цивільному праві України обумовлена низкою чинників, зокрема необхідністю усунення законодавчих прогалин та правової невизначеності, що перешкоджають ефективному функціонуванню нотаріальної системи. В умовах європейської інтеграції та цифровізації правових процесів це дослідження набуває особливої ваги, оскільки нотаріат відіграє ключову роль у забезпеченні стабільності приватноправових відносин. Більше того, вивчення правового статусу нотаріуса у порівняльному аспекті дозволяє визначити оптимальні шляхи його вдосконалення, сприяючи підвищенню ефективності нотаріальної діяльності.

Наукова та практична цінність даного дослідження полягає у висвітленні проблем правового статусу нотаріуса через призму сучасних викликів і правових тенденцій, що дозволяє сформулювати науково обґрунтовані рекомендації щодо його модернізації. Зокрема, у роботі пропонується розглядати нотаріат як важливий елемент правової системи, що забезпечує баланс між приватними та публічними інтересами. Водночас дослідження наголошує на необхідності законодавчого закріплення чітких механізмів функціонування нотаріальної діяльності з урахуванням європейського досвіду, зокрема правових моделей Франції та Німеччини, що сприятиме гармонізації українського законодавства з нормами Європейського Союзу.

Особливе значення проведене дослідження має в умовах адаптації українського правового поля до європейських стандартів, що є необхідним на

шляху до євроінтеграції. Запровадження сучасних підходів до правового регулювання нотаріальної діяльності сприятиме не лише підвищенню ефективності нотаріальних послуг, а й забезпеченню юридичної визначеності та стабільності цивільних правовідносин загалом. Водночас аналіз правового статусу нотаріуса у порівнянні з підходами, застосовуваними в європейських країнах, дозволяє не лише виявити спільні риси, а й запозичити ефективні правові механізми для вдосконалення українського законодавства.

Цінність та актуальність наукових положень даної роботи також проявляється у дослідженні нотаріальної діяльності в умовах воєнного стану та перехідного періоду, коли особливо зростає потреба у забезпеченні захисту прав фізичних та юридичних осіб. Саме тому розробка теоретичних та практичних підходів до вдосконалення правового статусу нотаріуса, враховуючи міжнародний досвід, дозволить створити ефективний механізм нотаріального забезпечення прав та інтересів учасників цивільних правовідносин, що відповідатиме сучасним соціально-правовим запитам та міжнародним стандартам.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами.

Тематика дослідження відповідає цілям сталого розвитку України на період до 2030 року (визначеним Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019), відповідає вимогам та завданням, визначеним у Плані дій щодо реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на 2021-2023 роки (схваленому Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 червня 2021 року № 756-р).

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації. У дисертації авторкою розкрито сутність адміністративно-правового статусу нотаріуса та запропоновано власний підхід до вирішення низки питань щодо його правового регулювання. Здобувачка ґрунтовно дослідила особливості правового статусу нотаріуса, а також вдало окреслила напрями подальшого реформування адміністративного законодавства у цій

сфері з точки зору його удосконалення та гармонізації з європейськими стандартами.

Позитивом є те, що здобувачка використала значну кількість українських та зарубіжних наукових публікацій для аргументації своїх наукових поглядів та підходів, що зміцнило теоретичну базу дослідження та підвищило рівень обґрунтованості отриманих результатів.

Авторкою чітко сформульовано мету дослідження, яка полягає у визначенні концептуальних основ адміністративно-правового статусу нотаріуса, формулюванні пропозицій щодо вдосконалення правового регулювання нотаріальної діяльності та розробці рекомендацій для підвищення ефективності функціонування нотаріату в Україні.

Для досягнення поставленої мети передбачено вирішення наступних завдань: дослідити історію розвитку правового регулювання інституту нотаріату; з'ясувати поняття та сутність адміністративно-правового статусу нотаріуса; проаналізувати правові основи нотаріальної діяльності на сучасному етапі; охарактеризувати права та обов'язки нотаріуса в Україні; здійснити аналіз особливостей діяльності нотаріуса; визначити особливості юридичної відповідальності нотаріуса; дослідити зарубіжний досвід правового регулювання статусу нотаріуса; обґрунтувати перспективи впровадження кращих світових практик у правове регулювання нотаріальної діяльності в Україні.

У дисертації здобувачка використала загальнонаукові та спеціальні юридичні методи наукового пізнання, зокрема: історико-правовий метод для дослідження розвитку правового регулювання нотаріату; діалектичний метод для з'ясування сутності нотаріального інституту; формально-логічний метод для аналізу чинних правових норм; порівняльно-правовий метод для вивчення зарубіжного досвіду; метод прогнозування для формулювання перспектив розвитку законодавства. Використання методів аналізу, синтезу, аналогії простежується впродовж усього дослідження.

Структура дисертації відповідає поставленим завданням наукового дослідження. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, які охоплюють вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел і додатків.

Наукова новизна одержаних результатів. Наукова новизна результатів дослідження полягає в тому, що вперше на дисертаційному рівні здійснено аналіз правового статусу нотаріуса крізь призму національної адміністративно-правової доктрини та зарубіжних країн, що дозволило сформулювати обґрунтовані висновки та надати пропозиції щодо вдосконалення правового регулювання даного інституту в Україні.

Заслуговує на увагу висновок дисертантки щодо необхідності розширення обов'язків нотаріусів в умовах воєнного стану, підкреслюючи важливість даних змін для посилення національної безпеки та забезпечення правового порядку. Покладення на нотаріусів додаткових обов'язків, таких як перевірка можливих зав'язків клієнтів із країною-агресором, є важливим елементом правового контролю в умовах воєнного стану. Такий підхід дозволить нотаріусам виконувати важливу роль у забезпеченні безпеки учасників правовідносин під час вчинення нотаріальних дій, що має ключове значення для зміцнення національних інтересів у період воєнного стану (п. 4 наукової новизни).

Обґрунтованим є висновок дисертантки про доцільність доповнення Кримінального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення новими положеннями, які передбачають кримінальну та адміністративну відповідальність нотаріусів за порушення нотаріальної таємниці. Враховуючи різноманіття обставин правопорушень, пропонується впровадження диференційованої відповідальності, яка включала б можливість звільнення від покарання залежно від ступеня порушення. Варто погодитися з тим, що це дозволить забезпечити гнучкість правової системи, яка адаптується до різних рівнів порушень, та збереже довіру до інституту нотаріату (п. 6 наукової новизни).

Дисертантка запропонувала нову класифікацію прав та обов'язків нотаріусів, поділяючи їх за кількома критеріями. Зокрема, за змістом пропонується розмежування основних і допоміжних прав та обов'язків; за юридичною природою - на публічно-правові та приватноправові; за процесуальною роллю - на диспозитивні права та імперативні обов'язки; за часом дії - на постійні та тимчасові; за суб'єктом реалізації - на права, які реалізуються нотаріусом самостійно, і ті, які потребують залучення інших осіб або організацій. Слід зауважити, що запропонована дисертанткою детальна класифікація дозволяє чітко визначити функціональну роль нотаріусів та забезпечити більш ефективне правове регулювання їх діяльності (п. 8 наукової новизни).

Вагомими є також положення дисертації, які стосуються обґрунтування позиції щодо того, що витребування інформації, необхідної для вчинення нотаріальної дії, має бути правом нотаріуса, а не його обов'язком. Примушення нотаріуса до збору такої інформації може порушити принцип його професійної незалежності, що є основою для об'єктивності та неупередженості в здійсненні нотаріальних дій. Це дозволяє зберегти баланс між необхідністю перевірки інформації та правом нотаріуса на здійснення своєї професійної діяльності без зовнішнього тиску (п. 10 наукової новизни).

Актуальними та обґрунтованими є висновки дисертантки, які стосуються важливості застосування новітніх технологій (таких як блокчейн і штучний інтелект) у нотаріальній діяльності. Очевидно, що це сприятиме розширенню функцій нотаріусів, зокрема, передбачаючи необхідність оволодіння ними спеціалізованими технічними знаннями для забезпечення належного рівня безпеки та конфіденційності даних. Попри це, використання таких технологій також підвищує ефективність та прозорість нотаріальних процедур, що є важливим кроком до адаптації нотаріату до сучасних цифрових вимог і гарантування захисту приватних даних у процесі вчинення нотаріальних дій (п. 12 наукової новизни).

У дисертації Мединської А. В. є ціла низка інших важливих та обґрунтованих теоретичних положень і пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства. Представлені пропозиції свідчать про високий рівень наукової роботи та підтверджують досягнення автором визначених завдань і поставленої мети дослідження. Авторка не лише детально аналізує сучасні проблеми нотаріальної діяльності в Україні, але й розробляє конкретні, практично орієнтовані рекомендації, що сприятимуть ефективному правовому регулюванню нотаріальної сфери. Завдяки глибокому аналізу правових норм та їх застосування, дисертантка пропонує інноваційні підходи, які можуть стати основою для подальших реформ у нотаріальній практиці та поліпшення правової регламентації діяльності нотаріусів в Україні.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів. Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає в тому, що викладені в дисертації положення, висновки, пропозиції та рекомендації можуть бути використані в науково-дослідній діяльності для подальших розробок, спрямованих на вивчення адміністративно-правового статусу нотаріуса та нотаріальної діяльності як в Україні, так і в міжнародному контексті, що дозволить глибше зрозуміти теоретичні та практичні аспекти досліджуваної сфери. Вони також мають практичне значення для правозастосування, оскільки можуть бути застосовані в нотаріальній діяльності для визначення правового статусу нотаріуса, уточнення його обов'язків, прав і відповідальності, що сприятиме вдосконаленню правозастосовної практики та підвищенню ефективності функціонування нотаріату в Україні. Крім того, результати дослідження можуть бути використані в навчальному процесі під час викладання дисциплін, таких як «Нотаріат України» та «Правові інституції України», що дозволить підготувати висококваліфікованих фахівців у галузі права, підвищуючи рівень їхніх знань і розширюючи розуміння ключових аспектів нотаріальної діяльності та її правового регулювання.

Повнота викладу основних результатів дисертації в опублікованих працях. Основні положення та висновки дисертації були представлені у 12

публікаціях, з яких 4 статті опубліковані у вітчизняних наукових фахових виданнях, 2 статті – у зарубіжному фаховому виданні, а 6 – у матеріалах науково-практичних конференцій.

Відсутність порушень академічної доброчесності. У дисертації зазначено належні посилання на джерела, коли використовуються ідеї, розробки та висновки інших авторів. Авторка детально представила інформацію про результати своєї наукової роботи та застосовані методи дослідження, що дозволяє зробити висновок про її відповідність вимогам академічної доброчесності.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації. Попри високий науковий рівень проведеного дослідження, слід зазначити, що в дисертації є окремі висновки та пропозиції, які потребують додаткового обґрунтування або містять теоретичні положення, що можуть бути предметом дискусії. Це, у свою чергу, створює можливості для подальших обговорень з таких аспектів:

1. З огляду на запропоновану дисертанткою пропозицію щодо поділу чинного законодавства України про нотаріат на різні категорії в залежності від регульованих питань (п. 3 наукової новизни), варто зазначити, що такий підхід може сприяти більш детальному і структурованому розумінню складових інституту нотаріату. Однак, зважаючи на актуальність розвитку технологій і зростаючу роль цифрових технологій (цифровізації) у нотаріаті, видається доцільним додатково акцентувати увагу на окремому регулюванні питань цифрового нотаріату та впровадження електронних нотаріальних актів у рамках загальної категорії «регулювання новітніх технологій у нотаріаті». У цьому контексті важливо також дослідити потенційні правові й технічні виклики, пов'язані із забезпеченням безпеки і захисту прав громадян у цифровому середовищі. Враховуючи сучасні тенденції, можна розглянути можливість формулювання спеціальної категорії щодо регулювання електронних послуг, що надаються нотаріусами, з урахуванням потреби в безпеці даних і забезпеченні правової значущості таких послуг.

2. Виходячи із запропонованого дисертанткою підходу до визначення особливостей правового статусу нотаріуса через виокремлення таких ознак, як публічний характер діяльності, незалежність, офіційний характер нотаріальних актів, владність, необхідність кваліфікації та професіоналізму, а також регламентованість діяльності (п. 9 наукової новизни), варто зауважити, що для повнішого розкриття правового статусу нотаріуса, дисертантці слід було б розглянути додатково вплив сучасних змін у правовій сфері, зокрема, розвиток електронних нотаріальних послуг та інтеграцію новітніх технологій у діяльність нотаріуса. На наше переконання, це дозволить детальніше окреслити, як ці нововведення змінюють традиційні характеристики правового статусу нотаріуса, зокрема у контексті забезпечення юридичної значущості нотаріальних актів у цифровому середовищі. Врахування даних аспектів може значно поглибити та актуалізувати дослідження правового статусу нотаріуса в умовах сучасних юридичних і технологічних змін.

3. Доцільно було б уточнити твердження дисертантки щодо трактування дисциплінарної відповідальності нотаріусів як «професійно-етичної відповідальності», що охоплює як юридичні, так і моральні стандарти. Дійсно, концепція обережності, яка лежить в основі такої відповідальності, є важливою складовою професійної діяльності нотаріусів. Однак, варто більш детально розглянути, яким чином моральні та юридичні стандарти взаємодіють у контексті дисциплінарної відповідальності, а також зазначити, які конкретно норми, принципи чи кодекси етики мають бути враховані при визначенні дисциплінарної відповідальності. Крім того, важливо зазначити, що принцип обережності вимагає не лише уважності до документів та підтвердження згоди сторін, але й забезпечення належної перевірки правових аспектів правочину, що у свою чергу дозволить гарантувати законність та відповідність правочину вимогам цивільного законодавства. Тому, дисертантці варто було б більш чітко визначити, як саме дотримання моральних стандартів впливає на юридичну відповідальність нотаріусів, а також як обережність нотаріуса конкретизується в практичних аспектах його діяльності.

4. У п. 12 наукової новизни дисертантка зазначає, що використання блокчейн-технологій та штучного інтелекту в нотаріальній діяльності впливає на обов'язки нотаріусів, розширюючи їх зміст; зокрема, це передбачає необхідність володіння спеціалізованими технічними знаннями та зосередження особливої уваги на забезпеченні конфіденційності та захисті приватності даних, акцентуючи таким чином увагу на впливі інноваційних технологій – блокчейну та штучного інтелекту – на функціональне наповнення нотаріальної діяльності. Варто погодитися, що використання даних технологій розширює обсяг обов'язків нотаріусів, зокрема, в аспектах технічної компетентності (оскільки нотаріуси мають володіти спеціальними знаннями щодо роботи з цифровими системами, що виходить за межі традиційної юридичної підготовки), конфіденційності та приватності (використання блокчейну передбачає відкритість та незмінність даних, що може суперечити принципу нотаріальної таємниці, а ІІІ потребує додаткових заходів щодо захисту персональних даних) та змін у процедурних аспектах (так як автоматизація процесів може впливати на характер перевірки автентичності документів та волевиявлення сторін). Як наслідок, є об'єктивна необхідність переосмислення кваліфікаційних вимог до нотаріусів, удосконалення нормативного регулювання та розробки механізмів захисту персональних даних в умовах цифровізації нотаріальної діяльності. Хотілося б почути позицію авторки стосовно того, які нормативно-правові механізми можуть забезпечити баланс між відкритістю доступу до інформації в цифрових системах та дотриманням принципу нотаріальної таємниці у правовій системі України?

Слід зазначити, що вказані зауваження мають здебільшого дискусійний характер і орієнтовані на подальші наукові дослідження, тому вони не знижують загального позитивного враження від роботи і не впливають на високу оцінку її якості.

Загальний висновок. Дисертація Мединської Анжели Володимирівни на тему «Адміністративно-правовий статус нотаріуса в Україні та у зарубіжних країнах» є завершеною науковою працею, що містить нові науково

обґрунтовані результати, які мають суттєве значення для розвитку теорії адміністративного права.

Враховуючи актуальність, наукову новизну і практичну значущість результатів дослідження, а також з огляду на логічну структуру роботи, кількість та якість публікацій здобувачки, дисертація Мединської Анжели Володимирівни на тему «Адміністративно-правовий статус нотаріуса в Україні та у зарубіжних країнах» є такою, що відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, а її авторка – Мединська Анжела Володимирівна заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 — адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри конституційного,
міжнародного та адміністративного
права навчально-наукового
юридичного інституту
Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника

Ірина ПЕТРОВСЬКА

